

בתי המשפט

תק 001205/04		בבית המשפט לתביעות קטנות בירושלים	
11/03/2004	תאריך:	כבוד השופט רם וינוגרד	בפני:

בעניין:**בר-נס מרדכי****התובע****נ ג ד**

**מדינת ישראל - משרד התיירות האגף להכשרה
מקצועית**

הנתבעת**פסק דין**

1. התובע הוא מורה דרך מחוזי מדברי, והוא בעל רשיון מורה דרך. רשיונו לא חודש על ידי הנתבעת בתחילת שנת 2003, עד שהתובע עבר השתלמות, ואז חודש רשיונו ביום 1.4.03. כתוצאה מסירובה של הנתבעת לחדש את רשיונו נגרמו לתובע הפסדי הכנסה לטענתו, שכן בתקופה זו לא היה באפשרותו לבצע הדרכות עבור חברות טיולים המקפידות על רשיון הדרכה בתוקף.
2. סירובה של הנתבעת לחדש הרשיון הסתמך על הוראת תקנה 14 לתקנות שרותי התיירות (מורי דרך), התשכ"ז – 1967, הקובעת כי "לא יחודש רשיונו של מורה דרך אלא אם השתתף בקורסים להשתלמות שנקבעו על ידי הממונה ושהודעה עליהם נשלחה אליו בדואר רשום". תקנה זו חוקקה בעוד פקודת מורי הדרך עמדה בתוקף, אולם אלה נותרו בתוקפן גם לאחר ביטול הפקודה, כשהן משמשות למטרה הקבועה היום בסעיף 4(א)(2) לחוק שרותי תיירות, התשל"ו – 1976. התקנה אינה קובעת מה תדירות ההשתלמויות שעל מורה הדרך לעבור או באילו נושאים ינתנו ההשתלמויות. עניין זה נותר, על פני הדברים, לשיקול דעתו של הממונה, שעל פי תקנה 1 לתקנות הוא עובד המדינה שהשר מינה לעניין זה. קביעתו של הממונה, לפיה מוטלת חובה על מורה דרך לעבור לפחות השתלמות אחת כל שנה כתנאי לחידוש הרשיון, פורטה בפתח חוברת ההשתלמויות שנשלחה אל התובע בתחילת שנת 2002, בה נרשם בפיסקה השניה בעמוד הראשון "עליך לעבור השתלמות אחת לפחות, לשם חידוש הרשיון לשנת 2003".
3. עיקר טענותיו של התובע כנגד הסדרים אלה היא כי הסנקציה בה נקט מחוקק המשנה, הפוגעת

בחופש העיסוק של התובע, חורגת מגבולות הסביר, ויש בה גם פגיעה בזכות הקניין שלו, בניגוד להוראת סעיף 3 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. הוא סבור כי יש לשנות ו/או לבטל את הוראת תקנה 14 הנ"ל, ולחילופין – יש לקבוע כי החלטות הממונה בטלות; כי אין כל בסיס לחיוב מורה דרך, בשונה מיתר בעלי המקצוע, בהשתתפות בהשתלמות כל שנה כתנאי לחידוש רשיונו; כי הסנקציה אינה מתיישבת עם העובדה כי מורה דרך יוצא ידי חובתו גם כאשר משתתף הוא בהשתלמות הנוגעת לנושא בה הוא לא עוסק כלל (דוגמת מורה דרך מדברי הנוטל השתלמות בנוגע לעיר דוד); וכי מערך ההשתלמויות לוקה בפגמים רבים, ודרך הוצאתן לפועל כרוכה לעיתים בתקלות חמורות ביותר.

4. התובע פנה תחילה לבית הדין האזורי לעבודה. משהובהר לו כי אותה ערכאה אינה מתאימה לדיון – הגיש עתירה לבית המשפט המינהלי (עת"מ (ירושלים) 1307/03). בדיון שהתקיים בעתירה ביום 7.1.04 הגיעו הצדדים לכלל הסכמה כי לאור הערות בית המשפט (שהערותיו לגוף העניין נרשמו בפרוטוקול) העתירה תימחק, וכי התובע "יוכל להגיש תביעתו לפיצויים לבית משפט לתביעות קטנות ולא תיטען שם על ידי המדינה כל טענה של סמכות או מניעות עקב הליכים קודמים". על אף הסכמה זו, שקיבלה תוקף של פסק-דין, העלתה המדינה טענה כי בית משפט זה אינו מוסמך לדון בתובענה מאחר וזו עוסקת בעניינים שאינם בגדר סמכותו על פי חוק. בדיון שהתקיים בפני ביום 10.3.04 טען נציג המדינה כי ההסכמה לא היתה אלא לעניין אי העלאת טענה בעניין סמכות כפועל יוצא של ניהול ההליכים הקודמים, וכי יש לקוראה בנשימה אחת עם סוף המשפט. קריאה זו של הסכמת הצדדים היא מאולצת עד מאד, ולו נחתכה שאלת הסמכות מכוחה של הסכמת הצדדים נראה כי טענה זו היתה נדחית. עם זאת, על בית המשפט מוטלת החובה להעלות את שאלת הסמכות העניינית שעה שעל פני הדברים עולה כי העניין המובא בפניו אינו בגדר סמכותו. הסכמת הצדדים אין בה כדי לרפא פגם של סמכות עניינית. יתכן כי שונים היו פני הדברים לו היו הצדדים מסמיכים את בית המשפט לתביעות קטנות כבר, בהתאם להוראת סעיף 65(א) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד – 1984, אולם כך לא נעשה.

5. סעיף 60 לחוק בתי המשפט מסמיך בית משפט לתביעות קטנות לדון בתביעה כספית בסכום עד 17,800 ש"ח ובתביעה שעניינה מתן צו להחלפת מצרף או לתיקונו או לביטול עיסקה עד הסכום הנ"ל. עוד הוסיף המחוקק וקבע כי סמכות זו חלה "בלבד שהתביעות... אינן בסמכותו היחודית של בית משפט אחר". תביעה זו שבפני תביעה כספית היא לכאורה, וסכומה מוגבל עד 17,800 ש"ח. עם זאת, הסעד האמיתי שמבקש התובע אינו אלא הכרזה על בטלות התקנה ו/או על בטלות הדרך בה הפעיל הממונה את סמכותו על פי התקנה. על פני הדברים נראה כי יש מקום לטענה כי עילתה של תביעה זו מצויה בסמכותו היחודית של בית משפט אחר, בין אם בסמכותו של בית המשפט לעניינים מנהליים לפי סעיף 5 לחוק בתי משפט לעניינים מנהליים, התש"ס – 2000 (פריט 7 לתוספת הראשונה) ובין אם בסמכות בית הדין הגבוה לצדק. מכאן כי לכאורה דין התביעה היה להיות מסולקת על הסף. עם זאת, מאחר והתביעה נוסחה כתובענה כספית, ניתן להעלות הטענה כי על אף נוסח הטענות שבה – תקיפת הוראות התקנות ודרך פעולת הממונה אינה אלא בדרך של תקיפה עקיפה, וממילא "כשרה" התביעה לבוא בשעריו של בית משפט זה. אם כך הם פני הדברים – אין מניעה כי בית משפט זה יכריע בתובענה לגופה.

6. אף כי נכון אני להניח כי מדובר בתקיפה עקיפה של הוראות מחוקק המשנה או של דרך פעולתו של הממונה, וממילא כי הדיון בתובענה הוא בסמכותו של בית משפט זה, סבורני כי גם לגוף העניין דינה להידחות. למסקנה זו יש להגיע אף מבלי להיזקק לשאלה אם הדרך בה בחר מחוקק המשנה עונה לדרישות פסקאות ההגבלה שבחוקי היסוד (וכשלעצמי סבור אני כי יש להשיב על שאלה זו בחיוב), ומבלי לדון בשאלה אם נפל פגם מנהלי בדרך פעולתו של הממונה בנוגע לחובת ההשתלמות השנתית (כאשר לשאלה זו יש לדעתי להשיב בשלילה, בפרט לנוכח ההגיון העומד בבסיס חיוב זה, כפי שהובהר בהרחבה בכתב הגנתה של הנתבעת). בחינה של עובדות המקרה מעלה כי התובע ידע גם ידע על דרישה זו של הנתבעת לפחות שנתיים לפני הארוע נשוא התביעה, כאשר בעקבות מחדל דומה שלו בעבר לא חודש רשיונו בתחילת שנת 2001, עד ליום 1.3.01 (לאחר שעבר את ההשתלמויות הנדרשות). על אף ידיעה זו הוא לא טרח לפנות בעתירה מתאימה לבתי המשפט המוסמכים, שלא היתה כל מניעה כי תוגש במהלך שנים אלה. התובע הודה גם כי קיבל את חוברות ההשתלמויות גם בתחילת שנת 2002, וכי למעשה התכוון לגשת להשתלמות ביום 25.12.02 כדי לענות על דרישת הנתבעת, אולם הזדמנה לידיו הדרכה במועד זה, ולפיכך הוא בחר לוותר על ההשתלמות. משכך הם פני הדברים, וכאשר התובע ידע מנסיונו האישי אודות תוצאות המחדל, ובחר לצאת להדרכה במקום להשלים את השתלמות החובה (אותה קבע מראש "דקה התשעים", מעשה שכשלעצמו טומן בחובו את זרעי הפורענות, שלמרבה הצער נבטו במקרה זה) – אין לו להלין אלא על עצמו על כי רשיונו לא חודש. פנייתו לבית המשפט בנסיבות אלה, כאשר שלילת הרשיון היא פועל יוצא של מחדלו שלו בלבד, לא נעשתה בנקיון כפיים בהיבטו הציבורי, ודי בטעם זה בלבד כדי לדחות את תביעתו. יש במעשיו גם משום "אשם מכריע" להתהוות הנזק שנגרם לו לטענתו, וגם מטעם זה דין תביעתו להידחות לגופה.

7. מעבר לנדרש אציין כי לא עלה בידי התובע להוכיח כל נזק שנגרם לו. מעדותו עולה כי בתקופה הרלוונטית לא היתה כמעט תיירות, ומאידך - כי רק חלק מהחברות עימן עבד הקפידו על הצגת רשיון בתוקף. כן עלה מעדותו כי במהלך חודש ינואר לא נגרמו לו הפסדי הכנסה, בניגוד לאמור בכתב התביעה. הוא לא הציג הוכחה בדבר הדרכות שהפסיד בפועל. בעבר, וככל הנראה גם במקביל למועד הרלוונטי לתביעה, עסק התובע בעבודות אחרות, ולא ברור כלל מה היה היקף עבודתו בהדרכת תיירים בכל התקופה הרלוונטית. כללו של דבר - לא הובאו ראיות מספיקות לגבי הפסד ההכנסה כתוצאה מהעדר הרשיון, וגם מטעם זה דין התביעה להידחות.

8. לנוכח כל האמור לעיל הגעתי למסקנה כי דין התביעה להידחות. מאחר ודומה כי היה בידי התובע למנוע את ההשתלשלות העגומה כולה לו פעל כנדרש ממנו, ולפי שהתובע ידע מנסיונו מה הסנקציה הצפויה לו בגין מחדלו, איני סבור כי יש מקום לפוטרו מהוצאות בהליך זה. לפיכך אני מחייבו לשלם לנתבעת הוצאות משפט בסכום של 350 ש"ח.

המזכירות תשלח העתק מפסק-הדין לצדדים.

ניתן היום י"ח באדר תשס"ד (11 במרץ 2004) בהעדר הצדדים.

רם וינוגרד, שופט